

200 ROKOV PO ŠTÚROVI

**Bulletin zážitkovo-náučných aktivít
trenčianskej knižnice realizovaných s finančnou
podporou MK SR v rámci Roku Ľudovíta Štúra**

Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne
Trenčín 2015

© **Texty:** Sylvia Fabová, Lenka Mikušíková, Zuzana Mišáková, Andrea Smolková, Daniel Kováčik

© **Fotografie:** Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne

Zodpovedná redaktorka: Ing. Gabriela Krokvičková

Grafická úprava a tlač: J+K s.r.o., Nemšová

Vydala Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne pri príležitosti 200. výročia narodenia Ľudovíta Štúra.

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Realizované s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.

ISBN 978–80–85135–49–7

OBSAH

Namiesto úvodu	5
Tematická výstava	6
Divadelná dramtizácia života a odkazu Ľ. Štúra	8
Dramatické oddelenie ZUŠ K. Pádivého v Trenčíne (Zuzana Mišáková)	8
Ľudovít Štúr našimi očami (Zuzana Mišáková)	8
Divadelný súbor dospelých Napíšte si výpoveď (Andrea Smolková)	11
Hry a predstavenia DSD Napíšte si výpoveď (Andrea Smolková)	11
Nevešaj hlavu alebo Na cencúl si siahnuť nenechám!	13
200 rokov po Štúrovi – prednáška (Lenka Mikušíková)	15
200 rokov po Štúrovi – prehliadka Trenčína (Lenka Mikušíková)	26
Reč Ľudovíta Štúra zo septembra 1849 (preklad Daniel Kováčik)	34

Ľudovít Štúr. Zdroj: www.wikipedia.org

NAMIESTO ÚVODU

K dvojstému výročiu narodenia Ľ. Štúra zrealizovala Verejná knižnica M. Rešetku v Trenčíne projekt s cieľom priblížiť osobnosť Ľudovíta Štúra v kontexte obdobia a miest, kde žil, resp. pôsobil a zvýšiť tak regionálne povedomie študentov i širokej verejnosti.

Bulletin bol zostavený a vydaný počas realizácie projektu s úmyslom informovať, propagovať a uchovať zámer projektu. Písaným slovom a fotografiami dokumentuje jednotlivé časti zážitkovo-náučných podujatí, pozostávajúcich zo štyroch častí, ktoré zvyšujú edukačný zámer projektu:

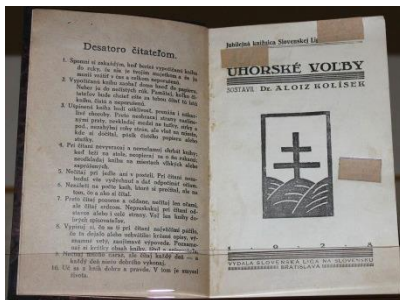
- z odbornej prednášky a prezentácie zachytávajúcej pôvod rodiny Ľ. Štúra, jej pôsobenie v trenčianskom regióne a historickej doby, ktorá ovplyvnila Ľ. Štúra,
- z tematickej výstavy vizuálne dopĺňajúcej problematiku,
- z divadelnej dramatizácie života a odkazu Ľ. Štúra v podaní dvoch amatérskych umeleckých súborov,
- z populárno-náučnej prehliadky lokalít Trenčína spojených s osobnosťou a životom Ľ. Štúra.

Autorom prednášky, prezentácie a zároveň odborným garantom projektu bola Mgr. Lenka Mikušíková. Sprievodné divadelné predstavenia boli realizované na základe spolupráce so Základnou umeleckou školou K. Pádívého v Trenčíne a Divadelným súborom dospelých Napíšte si výpoveď z Považskej Bystrice. Žiaci literárno-dramatického odboru ZUŠ pod vedením Mgr. Zuzany Mišákovskej našťudovali materiál k životu a dielu Ľ. Štúra, vytvorili scenár, rekvizity a nacvičili divadelnú hru „Štúr mojimi očami“. Členovia ochotníckeho divadla Napíšte si výpoveď oživilí projekt dramatizovaným čítaním poviedky Václava Kostelanského „Nevešaj hlavu alebo Na cencúl si siahnuť nenechám!“. V rámci prehliadky lokalít Trenčína sa účastníci zastavili na Štúrovom námestí, ktoré bolo pravdepodobne miestom, kde v Trenčíne Ľ. Štúr rečnil na verejnom vystúpení o právach svojich krajanov. Dozvedeli sa, kde býval jeho synovec Karol Štúr – zakladateľ Trenčianskych novín. Zastavili sa pri bývalom Dome armády, kde pôvodne stála evanjelická škola, v ktorej študoval a neskôr aj učil Štúrov otec. Prehliadka končila na evanjelickom cintoríne pri hrobe matky Ľudovíta Štúra – Anny Štúrovej, rod. Michalcovej.

Projekt umožnil návštevníkom spoznať významnú regionálnu osobnosť zážitkovou formou a zároveň nahliadnúť do kontextu súvislostí vzniku spisovnej slovenčiny nielen prostredníctvom encyklopedických faktov.

Sylvia Fabová

TEMATICKÁ VÝSTAVA

DIVADELNÁ DRAMATIZÁCIA ŽIVOTA A ODKAZU Ľ. ŠTÚRA

Dramatické oddelenie Základnej umeleckej školy K. Pádivého v Trenčíne

Mgr. Zuzana Mišáková, DiS.art

pedagóg Literárno-dramatického odboru ZUŠ Karola Pádivého v Trenčíne

Súbor tvoria študenti literárno-dramatického odboru ZUŠ Karola Pádivého v Trenčíne, ktorý vedie Mgr. Z. Mišáková, DiS. art už siedmy rok. Súbor sa priebežne dopĺňa o nových členov, opúšťajú ho maturanti, ktorí odchádzajú na vysoké školy. Predstavenie o Štúrovi pripravovalo 25 študentov. Študenti sa na jednotlivých predstaveniach na javisku striedajú, alternujú.

Ľudovít Štúr našimi očami (autorský scenár absolventského ročníka)

Práca na polhodinovom pásme o živote Ľ. Štúra trvala približne päť mesiacov. Samotný scenár vznikol približne tri mesiace. Potom nasledovali javiskové skúšky a samotné uvádzanie, ktoré začalo v júni a pokračuje v jeseni 2015. Po konzultácii s pracovníčkami Verejnej knižnice M. Rešetku v Trenčíne (VKMR) sme sa rozhodli podať vlastný pohľad študentov na osobnosť, o ktorej sa síce učia v školách, ale nie je im bytostne blízka. Bolo preto potrebné nahliadnuť aj do Štúrovho súkromia, ale aj do historicko-spoločenských súvislostí.

Na začiatku sme si zabezpečili literatúru. Pracovali sme so Štúrovými spismi, jeho rečami na uhorskom sneme, z ktorých časť sa priamo objavuje aj v scenári ako autentický Štúrov text. Prečítali sme množstvo jeho básní, životopisnú knihu i román Jar Adely Ostrolúckej. Veľa sme sa so študentmi rozprávali a snažili sme sa „nájsť Ľudovíta“. Následne sme určili najdôležitejšie body v Štúrovom živote, ako napríklad odchod z lýcea, lásku k Márii Po-

spíšilovej či (ne)vzťah s Adelou Ostrolúckou, stretnutie s Jánom Hollým, stretnutie štúrovcov na Devíne, reč na Uhorskom sneme a pod. Pre celkový obraz sme pridali scénu na trhu a v kostole, kde sa rozprávalo nárečiami či češtinou a tak vznikla potreba spisovného jazyka, ktorý národ zjednotí. Jednotlivé skupinky študentov dostali za úlohu rozpísať do dialógov tieto obrázky zo Štúrovho života. Ich úlohou bolo doštudovať materiály, rozdeliť si úlohy. Samozrejme, všetko pod dohľadom pedagóga, aby sa nestratila pointa. Napísaný scenár bol odkonzultovaný s pracovníkmi Verejnej knižnice M. Rešetku a garantom projektu Mgr. Lenkou Mikušíkovou. Na základe pripomienok bol scenár skorigovaný do súčasnej podoby. Nasledovalo učenie textov, budovanie mizanscén, práca s rekvizitami, javiskový tvar, ktorý sa upravoval podľa priestorov knižnice. V sále, kde je predstavenie uvádzané, sa nachádza klavír, ktorý sme radi využili a v predstavení znejú skladby, ktoré s veľkou pravdepodobnosťou hrala aj Adela Ostrolúcka, ako sme zistili z materiálov v jej pozostalosti. Po rozdelení úloh sme začali kompletizovať rekvizity a kostýmy, s ktorými nám výdatne pomohlo Mestské divadlo Trenčín (MDT). Predovšetkým išlo o kroje, spoločenské róby a taktiež nám pomohlo so zabezpečením tričiek s menami štúrovcov. S rekvizitami pomohol výtvarný odbor ZUŠ K. Pádiveho v Trenčíne a taktiež MDT, ktoré zapožičalo prútené košíky, riady, palice, či obrusy.

Práca na autorskom predstavení bola veľmi poučná, ale študenti si užili aj množstvo zábavy. Spolupráca s knižnicou na takomto na vedomosti náročnom projekte prinútila mladých hercov veľa študovať, zaujímať sa o históriu, ktorú majú možnosť sprostredkovať svojej generácii. Keďže toto predstavenie na objednávku knižnice bude odohrané viackrát, je to príležitosť, aby sa študenti „vyhrali“ vo svojich postavách. Takáto príležitosť sa nedeje často. Predstavenia pripravované celý rok sú väčšinou uvedené len raz, na školských vystúpeniach. Projekt o Štúrovi je pre nás z viacerých hľadísk výnimočný a prínosný. Vzhľadom na náročnosť projektu boli do predstavenia zapojení absolventi a študenti II. stupňa ZUŠ Karola Pádiveho v Trenčíne. Projekt bol v súlade so Školským vzdelávacím programom pre základné umelecké školy ako aj Štátnym vzdelávacím programom. Literárno-dramatický odbor ZUŠ K. Pádiveho v Trenčíne privítal spoluprácu s Verejnou knižnicou M. Rešetku v Trenčíne na projekte „200 rokov po Štúrovi“, nakoľko študentom bola poskytnutá príležitosť tak naplniť jednu zo zložiek absolventskej skúšky akou je verejné vystúpenie a to viac ako nadštandardne a pozitívne tak prispieť k spomienke na dvojsté výročie narodenia Ľ. Štúra.

FOTOGALÉRIA: Ľudovít Štúr očami žiakov Základnej umeleckej školy Karola Pádivého v Trenčíne

Divadelný súbor dospelých Napíšte si výpoveď, Považská Bystrica Andrea Smolková

Divadelný súbor dospelých Napíšte si výpoveď z Považskej Bystrice je mladý súbor, ktorý má veľké ambície v oblasti ochotníckeho divadla. Zatiaľ hrá pre kamarátov, bližšie okolie a širšiu verejnosť. V Základnej umeleckej škole IWK v Považskej Bystrici pôsobí od roku 2008, hoci vznikol v marci 2006. V inscenáciách sa venujeme aktuálnym spoločenským a súkromným témam. Často si vyberáme literárnu predlohu, ktorú veľmi skoro opúšťame, lebo scenáre si píšeme na mieru. Snažíme sa o autorské divadlo.

Členmi DSD Napíšte si výpoveď sú: Anna Jančová, Zuzana Bašková-Burinová, Saša Pádejová, Marcel Pekar, Iva Posluchová, Jozef Šujak, Dominika Hastíková-Bodka, Peter Holiš, Luboš Capko, Miroslav Jančo, Andrea Smolková, Jakub Šimík, Róbert Buday. Všetci sme nadšenci a divadlo robíme najmä ako relax. Samozrejme, slúžime aj vyšším ideálom Tálie.

Hry a predstavenia DSD Napíšte si výpoveď

▪ ***Príbehy obyčajného šialenstva (2014)***

Text: Petr Zelenka, réžia: Peter Hudák

Príbeh o (ne)štandardných ľuďoch, ktorí zažívajú absurdné situácie... Otec sa bezradne motá v dnešných slobodných časoch a Matka je posadnutá dobročinnosťou. Peter túži po Jane, Mucha hľadá ideálny vzťah a susedia potrebujú divákov. Niekoľko telefonátov a zvláštnych premien nezadržateľné roztočí kolotoč komických situácií každodenného obyčajného šialenstva.

▪ ***Otec prasiatok (2012)***

Divadelná hra, inšpirovaná humoristickou fantasy knihou Terryho Pratchetta.

▪ **ONE WOMAN SHOW Anny Jančovej - Posledné želanie**

Monodráma Posledné želanie sa zaoberá (ne)smrteľnou témou – jedlom. Hlavná a jediná postava, kuchárka Maggie Dereková, hodnotí dianie vo svojom okolí cez optiku svojich hrncov. Ide o tragikomickú výpoveď osamelej ženy, ktorá sa prostredníctvom jedla pokúša zachrániť tých, ktorých už zachrániť nejde. Predstavenie vzniklo na motívy poviedky britského novinára Gilese Smitha The Last Requests a okrem zraku a sluchu útočí aj na čuchové a chuťové bunky divákov – výsledným produktom predstavenia je polievka, ktorú protagonistka na záver ponúkne aj divákovi.

▪ **Predvianočná nočná mora (2011)**

Divadelné predstavenie inšpirované kultovým animovaným filmom z produkcie Tima Burtona. Hudobne sprevádzala divadelné predstavenie kapela Pohľad zvuku.

▪ **Kurz negatívneho myslenia (2011)**

Tento raz sme načreli do severských vôd, inšpiráciou bol nórsky film Barda Breiena s rovnomenným názvom. Čo sa stane, ak Geirra pripútaného na invalidný vozík manželku Ingvild navštíví aktívna skupinka frekventantov kurzu pozitívneho myslenia. Ako to zvládne pani psychologička? Malé zmeny spôsobujú veľké!

▪ **Taký bystrický Šejkspír alebo mnoho kriku pre čosik (2010)**

Hru sme uviedli v rámci Letných shakespearovských dní, ktoré sme si zorganizovali v záhrade ZUŠ IWK v jeden júnový večer. Taký bystrický Šejkspír... Shakespearovej hry Oko za oko. Na pohrebe významnej celebrity sa stretáva smotánka krajiny a odhaľuje svoju pravú tvár. Neprehľadné vzťahy sa pomaly „čistia“ pod vplyvom vášni a aktivít Veštice. Hra o opičej láske, moci a intrigách zanecháva otázky o zmysle a pravdivosti ľudských vzťahov.

▪ **Dlhá cesta dolu (2009)**

Deň svätého Valentína. Na streche výškovej budovy sa stretáva niekoľko ľudí. Pani Žehličková so svojou obsesiou – Osamelý bonviván – Opuštená manželka a učiteľka MŠ v jednej osobe – Už neznáma celebrita Laura – Zásadový politik – Skúseno-neskúsená Kristína. Do finálnych rozhodnutí samovrahov neviditeľne zasahujú Angelika a Démonika. Záver však šoku- je aj samotné vyššie mocnosti.

Inscenácia o ľuďoch, Anjelovi a Démonovi, ktorá bola ľahko inšpirovaná rovnomenným románom Nicka Hornbyho.

▪ **Dom na rohu (2008)**

Sme predstavili na Vianočnici pivničnej ako 1. dejstvo serióznej hry tejto sezóny. Zaujal nás Dom duchov od Isabel Allendeovej. Rodina podozrivých mravov a ešte podozrivejších vzťahov (neurotický pravičiar, „paranormálna“ Klára, ...) mala veľa interpretačných výhod, no z rôznych príčin sme sa rozhodli v hre ďalej nepokračovať.

• **O dvoch kráľovných (2008)**

Pôvodne O dvoch kráľoch (Ervin Lázár: Sedemhlavá víla, 1987). V hre opakujeme tému vydaja, ktorý organizujú kráľovské matky pre svoje kráľovské dcéry. Náročnou skúškou, lekvárovým testom, trápia budúcich zaťov. Nakoniec všetko dobre dopadne. Ako vždy.

• **Cinco Aceitaidos (2007)**

Alebo Päť šišíek. Hra inšpirovaná equádorskou rozprávkou Päť vajec (Z rozprávky do rozprávky, 1987). Opäť o žene – Juanite, ktorá vlastnou vierou a šikovnosťou dokazuje, že človek nielen prácou je živý.

• **Huri (2006)**

Inak O lenivej a lakomom. Napísala Jana Starychová ako hru pre detské bábkové divadlo. My sme ju prepracovali na naše pomery a možnosti. Odporúčame ju zhliaďnúť každej dáme, ktorá si chce zabezpečiť harmonický manželský život.

Nevešaj hlavu alebo Na cencúľ si siahnúť nenechám!

Členovia Divadelného súboru dospelých Napíšte si výpoveď sa v rámci projektu predstavili prostredníctvom dramatizovaného čítania literárnej predlohy považskobystrického autora Václava Kostelanskeho, v ktorom sú naznačené peripetie kodifikácie slovenského spisovného jazyka.

POSTAVY

Ľudovít Štúr:	Marcel Pekar
J. M. Hurban:	Róbert Buday
M. M. Hodža:	Peter Holiš
Rotarides:	Jozef Šujak
Rozprávač:	Andrea Smolková
Krčmárka:	Dominika Hastíková
Chlap:	Andrea Smolková

Dramatizované čítanie poviedky V. Kostelanskeho v podaní DSD Napíšte si výpoveď'

200 ROKOV PO ŠTÚROVI – PREDNÁŠKA

Prednáška „200 rokov po Štúrovi“ – dobový kontext a vzťah jeho rodiny k Trenčínu

Skúste si predstaviť, čím dnes ľudia žijú, čo ich zaujíma. A hlavne, čím žijete vy... Svojou kapelou, športom, láskou, štýlom a módou, online životom? V období, keď žil Ľudovít Štúr, teda v prvej polovici 19. storočia, mohol mladý človek hrať iba na ľudové hudobné nástroje, alebo v meštianskych rodinách na klasické. O športe sa v chudobných ľudových vrstvách ani nepremýšľalo. Pohybu mali dosť. Bicepsy a triicepsy im každý deň vyhrávali na čerstvom vzduchu pri vôni sena a trávy. Volali to lopota. V tomto období v Uhorsku nie je dokonca v súvislosti so školou ani zmienka o telesnej výchove. Nemeckí lekári však prechorenému Ľudovítovi na štúdiách v Halle predpísali: gymnastikovanie, šermovanie a koňmo jazdenie.

Ak teda za Štúrovho života bežný Slovák – Uhor nemal možnosť vyznávať šport aktívne, a už vôbec nie pasívne ako divák, k hudbe sa dostal iba v kostole, na dedinských zábavách, alebo si sám zaspieval, noviny boli väčšinou v maďarčine alebo nemčine, len málo v slovakizovanej češtine, čo ho potom zamestnávalo popri rodinných vzťahoch, debatách v krčmách a práci? Čo všetko mohol okolo seba Ľudovít Štúr za svojho života vidieť a upozorovať? Poďme si pripomenúť, ako to tu vtedy vyzeralo.

Dobový kontext – etnicita, spoločenské postavenie, kultúra a vzdelanie

V Rakúsko - Uhorsku, ktoré pohltilo aj územie bývalej Veľkej Moravy, bolo spolužitie viacerých kultúr živým a samozrejším javom. Na rozdiel od Čechov si Slováci a Moravia vtedy bežne nepestovali národné cítěnie. Darilo sa im však aspoň väčšinou zachovať si reč a osobitosti nárečí. Ešte aj dlho po vzniku rakúsko-uhorskej monarchie stále pretrvávalo staré feudálne kastovnícke zriadenie, od ktorého sa revolúciami väčšina krajín Západnej Európy už oslobodila. Aj v 19. storočí, kedy sa realizovali

štúrovci, sa zriadenie skladalo z 3 základných spoločenských vrstiev: poddaných, meštianskej vrstvy a šľachty. Nad nimi bol už iba pánovník s rodinou.

Poddaným bola osoba, ktorá bola závislá od svojho zemepána. Títo ľudia nevlastnili pôdu, mohli si ju iba prenajať od zemanov a šľachty. Ich povinnosťou bolo potom odvádzať za jej užívanie jeho vlastníčkovi feudálnu rentu – dopestovanú úrodu, domovú činžu, ale platilo sa aj prácou na panských pozemkoch.

Meštania sa odlišovali od poddaných tým, že mali určité mestské výsady. Túto vrstvu obyvateľstva tvorili predovšetkým ob-

FOTO: Karol Plicka, zdroj:

www.dobrodruh.sk/historia/slovaci-v-uhorsku

chodníci a remeselníci, ale zaradili sa medzi nich aj učitelia, umelci, služobníctvo, a na konci feudalizmu pribudli aj vzdelanci plebejského pôvodu - úradníci, právnici a lekári. Sám Ľudovít Štúr a mnohí ďalší jeho nasledovníci pochádzali z poddanských rodín, ale svojím štúdiom a pôsobením sa mnohí zaradovali medzi mešťanov. Šľachta bola privilegovanou vrstvou uhorského obyvateľstva, ktorá vlastnila pozemky a budovy, a nárokovala si od poddaných feudálnu rentu, z ktorej žila. Zemania boli príslušníkmi nižšej šľachty. Zemianstvo sa vyvinulo z časti slobodného obyvateľstva, ktoré kedysi vo vojenskej službe získavalo od panovníka zvláštne zásluhy. Títo ľudia boli súčasťou vtedajšieho politického života, zúčastňovali sa na správe stolíc a pôsobili aj v súdnictve.

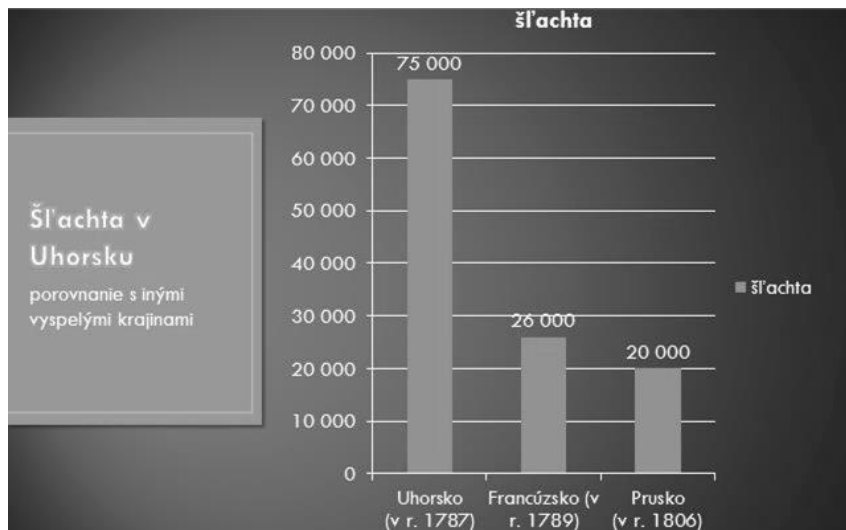

FOTO: Martin A. Patanúš

Zdroj: STRIEŽENEC, Marián, 2010.

Čiernobiely svet. Trenčín: MS-Design pre Trenčiansky samosprávny kraj, s. 69.

V porovnaní s ostatnými európskymi krajinami bolo Uhorsko v prípade stavovského zloženia obyvateľov špecifické veľkým počtom šľachticov.

Porovnanie počtu príslušníkov šľachtických rodín v Uhorsku a krajinách Západnej Európy

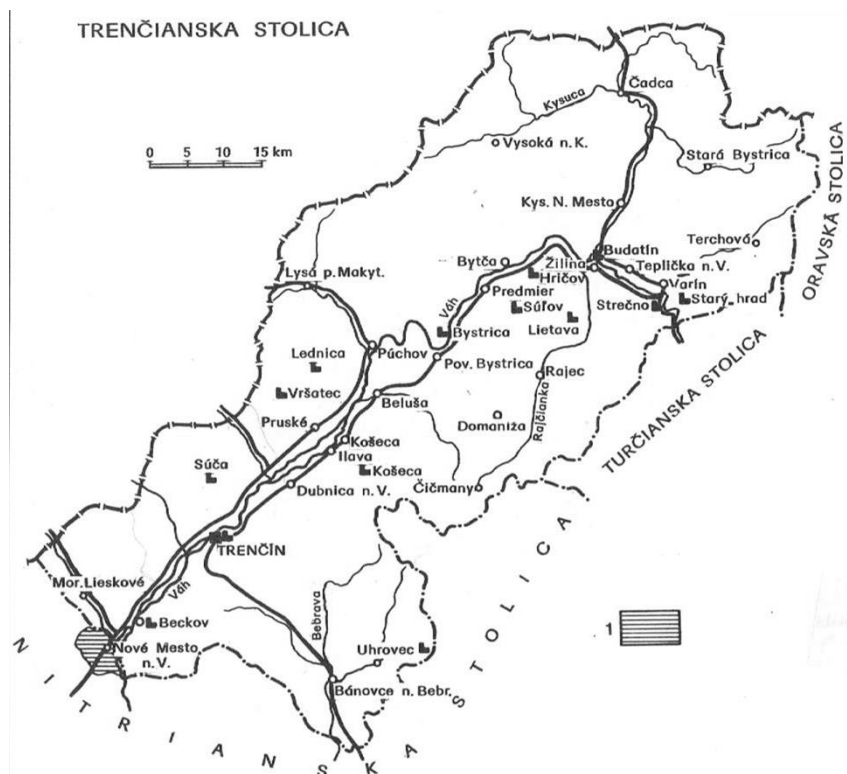
V pomere šľachticov k poddaným prevyšovalo aj najvyspelejšie krajiny vtedajšej Európy. Priemerne každý 20-ty človek bol v Uhorsku r. 1846 (tesne pred revolúciou) šľachticom.

Dôležitú úlohu na premene feudálneho zriadenia, na čom veľmi záležalo aj Ľudovítovi Štúrovi, mala osveta a vzdelávanie. To v tomto období v Uhorsku bolo ešte úzko spojené s náboženstvom na rozdiel od krajín západnej Európy, odkiaľ sa šíriло osvietenstvo. U nás v Trenčíne boli v 19. stor. len tri druhy škôl. Základná škola, ktorú spravovali evanjelici, ľudová škola a gymnázium, ktoré spravovali katolíci a židovská ľudová škola. Vzdelanosť a zbožnosť išli ruka v ruku. A nebolo to inak ani u Ľudovíta Štúra a jeho zástancov. Jeho dvaja bratia okrem toho, že boli vzdelancami, boli aj evanjelickými farármi, takisto Hurban a Hodža boli farármi, a mnohí ďalší, ktorým záležalo na osvete. Tieto snahy sa výraznejšie darilo presadzovať u evanjelických vzdelancov, pretože tí viedli svoje kázne v slovakizovanej češtine, na rozdiel od katolíkov, ktorí kázali slovo Božie v latinčine. V evanjelických školách, ako v málokterých iných, sa učilo v rodnom jazyku.

Pôvod rodiny Ľudovíta Štúra a jej vzťah k Trenčianskemu regiónu

Ľ. Štúr sa narodil v Uhrovci, Trenčín sám však pokladal za svoje širšie rodisko. Poďme sa teda pozrieť, čo mohol v okolí Trenčína pozorovať.

Podľa štatistiky Trenčianskej stolice z r. 1785 bolo v stolici 2,86 % obyvateľstva mužského pohlavia šľachticmi. Obyvateľstvo stolice bolo prevažne slovenské, nemecké a maďarské obyvateľstvo tu netvorilo početné skupiny. Bola to jedna z mála stolíc, ktorá mala takéto národnostné pomery. Počas revolučných rokov však mnoho obyvateľov vo vedení mesta zdieľalo kvôli postaveniu a majetkom maďarské nálady, preto ich nazývali aj maďarónmi. Trenčianska stolica bola známa nielen svojou slovenskosťou, ale aj chudobou. Sadili sa tu obilniny, zemiaky, veľmi málo kukurica, vo veľkom sa však pestovala kapusta. Veľmi bolo rozšírené ovocinárstvo. Zriedkavý bol taký trenčiansky sedliak, ktorý by nemal dvor plný ovocných stromov, najmä sliviek. V Trenčianskej stolici sa chovali väčšinou ovce, napriek tomu k obrazu Trenčína patrili stáda dobytky, ktoré ráno putovali mestom na pašu a večer sa vracali domov. Reálne postavy z okolia Trenčína zachytil na svojej okružnej ceste južnou Moravou a Západným Slovenskom český maliar Josef Mánes (autor malieb na Pražskom orloji) v roku 1854, teda ešte počas života Ľ. Štúra.

Mapa Trenčianskej stolice od konca 13. storočia do roku 1848. Nové Mesto n/V sem patrilo len do 15. storočia. Zdroj: ŽUDEL, Juraj, 1984. *Stolice na Slovensku*. Bratislava: Obzor. s. 137

V Trenčíne bol ubytovaný u Zlatého baránka (dnešný priestor pasáže Zlatá Fatima), kde si priviedol cigánske dievča Marínu Murkovú ako model (na fotografii). Keďže bola otrhaná až je vykúkalo poprsie zo šiat, krčmár mu nechcel dovoliť ju v hostinci kresliť. Nakoniec sa Mánesovi podarilo prehovoriť ho. Rodina Murkvcov dodnes žije v Kubrej, odkiaľ dievča pochádzalo. K trenčianskemu životu oddávna patrila aj rodina Štúrovcov. Podľa matričných a iných úradných listín sa dá dosledovať pôvod Ľ. Štúra z otcovej strany do konca 16. stor. a z matkinej strany do 17. storočia.

Zdroj: LORIŠ, Jan. *Mánesovy podobizny*.

Z dobových záznamov sa dozvedáme, že Ľudovítov otec Samuel Štúr pochádzal z rodiny, ktorá sa v Trenčíne usadila už v 2. polovici 16. storočia. Živili sa vtedy, ako väčšina ich susedov, roľníctvom. Žili v predmestskej štvrti Humná, ktorá sa skladala väčšinou z hospodárskych budov, stodôl, majerov, záhrad a rolí. Okrem prízemného dreveného domu v tejto časti mesta, mal prvý doložený Štúr - Benedikt Štúr aj pozemkový majetok v rozsahu polovičnej usadlosti a k tomu patriaci vinohrad a kopaničnú zem. V 18. storočí, po veľkom požiari a druhej morovej epidémii sa Štúrovi rozrástli do mnohopočetnej rodiny. V tomto období sa pre nich stalo typickým súkenníctvo, remeslo dediace sa z generácie na generáciu. Keďže toto remeslo bolo v Trenčíne a jeho okolí veľmi rozšírené a predstavovalo tak silnú konkurenciu, odsťahoval sa Ľudovítov dedo do Lubiny. V lubinskej matrike nachádzame zápis o Paulusovi Sturovi alias Trenčanovi. Tu medzi početnou skupinou súkenníkov na čachtickom panstve sa mu v r. 1789 narodil syn Samuel, Ľudovítov otec. Samuel Štúr sa však už tomuto remeslu nevenoval, pretože odišiel na štúdiá a stal sa učiteľom. Keď sa vrátil naspäť do Lubiny, ponúkli mu v Trenčíne miesto učiteľa nižšej evanjelickej školy. Tu sa spoznal s Annou Michalcovou, mäsiarovou dcérou, s ktorou sa oženil a v Trenčíne sa im narodil prvý syn Karol. O tri roky neskôr bol na ceste Ľudovít Štúr, preto nádejný otec Samuel pre lepšie platové podmienky, aby mohol zabezpečiť rodinu, prijal pozvanie školy v Uhrovci.

Ľudovítova matka Anna pochádzala zo starej trenčianskej rodiny Michalcovcov, ktorej príslušníci tu žili už v 17. storočí. Vetva, z ktorej pochádzala, sa venovala mäsiarstvu a toto remeslo sa v nej tradovalo po generácie. Rodina Michalcovcov - mäsiarov bývala v Trenčíne na Predmestí (Suburbio), kde mala nielen svoj vlastný dom, ale aj pomerne značný poľnohospodársky majetok. Matka Anny Michalcovej, Anna, pochádzala z rodiny Demianovcov, ktorej predkovia boli povýšení do šľachtického stavu a bolo im udelené právo používať zemiansky erb. Anna Michalcová po vychodení základnej školy bývala doma u rodičov až do roku 1810, keď sa ako 20-ročná vydala za Samuela Štúra, učiteľa evanjelickej školy. O päť rokov sa im narodil syn Ľudovít.

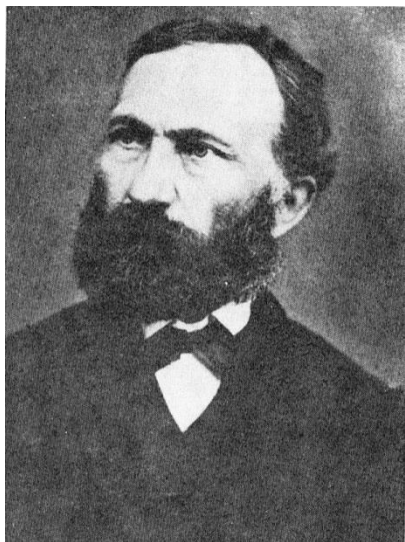
*Erb
rodiny Demianovcov. Zdroj:
HORVÁTH, Pavel, 1988.
Rodokmeň a osudy rodiny
Štúrovcov. Bratislava: Tatran.*

Ludovít Štúr, uverejnená dagerotypia, portrét s vlastnoručným podpisom.
Zdroj: www.litcentrum.sk

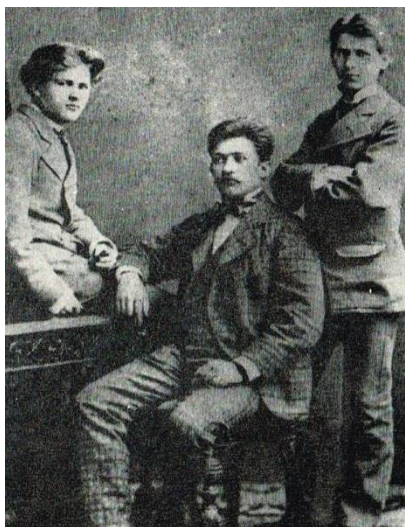
Samuel Štúr, mladší brat Ludovíta Štúra
Zdroj: HORVÁTH, Pavel, 1988.
Rodokmeň a osudy rodiny Štúrovcov.

Janko Štúr, najmladší brat Ľ. Štúra, pôsobil v Trenčíne vyše 20 rokov ako príseďaci stoličného súdu. Zdroj: HORVÁTH, Pavel, 1988. *Rodokmeň a osudy rodiny Štúrovcov.*

Rodina Karola Štúra, syna J. Štúra a synovca Ľ. Štúra. Karol Štúr pôsobil v Trenčíne ako advokát. Zdroj: HORVÁTH, Pavel, 1988.
Rodokmeň a osudy rodiny Štúrovcov.

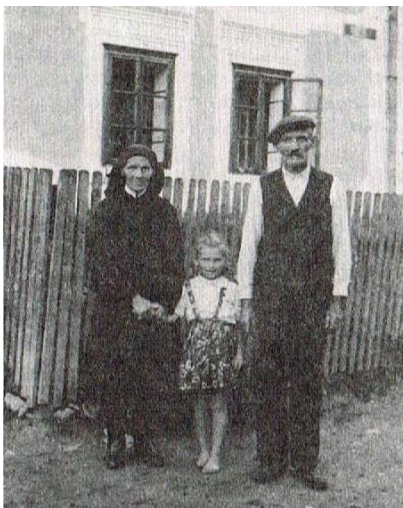
Synovci L. Štúra, zľava: Anton (syn Samuela Štúra ml.), Július (syn Karola Štúra), Ľudovít (syn Janka Štúra). Zdroj: HORVÁTH, Pavel, 1983. *Trenčín a rodina Štúrovcov. Pôvod rodiny Ľudovíta Štúra.*

Štefánia Mičátková, rod. Michalcová. Vnučka Jána Michalca, najmladšieho brata matky Ľudovíta Štúra. Zdroj: HORVÁTH, Pavel, 1988. *Rodokmeň a osudy rodiny Štúrovcov.*

Karolína Strážovcová, rod. Michalcová. Sesternica L. Štúra z matkinej strany. Zdroj: HORVÁTH, Pavel, 1988. *Rodokmeň a osudy rodiny Štúrovcov.*

Lubinská vetva Štúrovcov. Ján Štúr (1880–1968) s manželkou Katarínou a vnučkou Oľgou. Zdroj: Lubina 1392–1992.

Ľudovít Štúr bol všímavým pozorovateľom svojho okolia. Práve sme si ukázali, čoho všetkého bol svedkom. Svoje myšlienky, ktoré sa týkali najmä každodenného života bežných ľudí, vedel aj logicky a filozoficky podložiť. To znamená, že nevidel len realitu a následky, ale hľadal aj príčinu. Uvedomoval si, čo bráni tomu, aby sa situácia jeho krajanov zmenila. Je teda len prirodzené, že ak chcel byť mužom činu a dané pomery krajiny zmeniť, potreboval svoje pozorovanie, záujem o národné veci a humanitné vzdelanie zúročiť v oblasti politiky. História ho pozná ako básnika, učenca, vydavateľa novín, jedného zo zakladateľov spisovného jazyka atď. Ale ako sa zdá, až v oblasti politiky mohol výrazne uplatniť a zúročiť všetky svoje názory a schopnosti rétoriky.

Dnes, 200 rokov po tom čo žil, už nemusíme riešiť problémy jeho doby, život sa javí byť po materiálnej stránke jednoduchší. Máme vymoženosti ľahkej dostupnosti informácií, plné chladničky, svoj osobný voľný čas, ak sme stále nespokojní tak aj virtuálny svet. V spoločenskej oblasti sme sa kastovníctva už zbavili. A aj vďaka štúrovcom môžeme diskutovať na školách v slovenčine, tvoriť v nej literatúru, natáčať filmy, písať články a blogy. Viete si predstaviť, že sa doma rozprávate v rodnom jazyku a v škole študujete v cudzom, rovnako ako pozeráte filmy, čítate knihy a počúvate hudbu?

Použitá literatúra

BAKOŠ, Ľudovít, 1957. *Ľudovít Štúr ako vychovávateľ a bojovník za slovenskú školu. Školské pomery na Slovensku v tridsiatych až päťdesiatych rokoch 19. storočia*. Bratislava: SAV.

BUJNOVÁ, Oľga, 2000. *Ľudovít Štúr, kodifikátor spisovnej slovenčiny. Biografický leták*. Topoľčany: Tribečská knižnica v Topoľčanoch.

CABADAJ, Peter, 2015. *Dvestoročnica narodenia Ľudovíta Štúra (1815 – 2015)*. Martin: Matica slovenská.

DANGL, Vojtech a Valerián BYSTRICKÝ a kol., 2014. *Chronológia dejín Slovenska a Slovákov II. Od najstarších čias po súčasnosť. Dejiny v dátumoch, dátumy v dejinách*. Bratislava: SAV. ISBN 978-80-224-1373-2.

DVOŘÁK, Pavel a kol., 2008. *Na prahu modernej doby. Súmrak stavovskej, úsvit národno-občianskej spoločnosti*. Bratislava: LIC. ISBN 978-80-89222-59-9.

GOLÁŇ, K., 1932. *Za svobodu. Slovenské povstanie 1848 – 49*. Praha: Štátna nakladateľstvo.

- HALAŠA, Ján, 2005. *Fotografie. Súbor 12 pohľadníc*. Trenčín: Trenčianska nadácia. Zo zbierok Trenčianskeho múzea, Galérie M. A. Bazovského v Trenčíne a PharmDr. Jozefa R. Blahovca.
- HANUŠIN, Ján, 2004. *Trenčín na starých pohľadniciach*. 1. vyd. Bratislava: Dajama. ISBN 80-88975-92-1.
- HANUŠIN, Ján, 2013. *Trenčín na starých pohľadniciach*. 2. vyd. Bratislava: Dajama. ISBN 978-80-8136-018-3.
- HASALOVÁ, Eva a Zuzana ŠIDLÍKOVÁ a Martin VANČO a Magdaléna M. ZUBERCOVÁ, 2014. *Móda na Slovensku. Stručné dejiny odievania*. Bratislava: Slovart. s. 88 – 101. ISBN 978-80-556-1141-9.
- HORVÁTH, Pavel, 1988. *Rodokmeň a osudy rodiny Štúrovcov*. Bratislava: Tatran.
- HORVÁTH, Pavel, 1983. *Trenčín a rodina Štúrovcov. Pôvod rodiny Ľudovíta Štúra*. Trenčín: Trenčianske múzeum.
- HUČKO, Ján, 1984. *Život a dielo Ľudovíta Štúra*. Martin: Osveta.
- HUČKO, Ján, 1984. *Život a dielo Ľudovíta Štúra*. Martin: Osveta.
- HURBAN, Jozef Miloslav, 1928. *Spisy Jozefa Miloslava Hurbana. Diel piaty. Ľudovít Štúr. Kniha prvá. Slovenské Pohľady, ročník I., 1881*. Turčiansky sv. Martin: Matica slovenská.
- Hurban, Jozef Miloslav, 1938. *Spisy Jozefa Miloslava Hurbana. Diel šiesty. Ľudovít Štúr. Kniha druhá. Slovenské Pohľady, ročník I., II, 1881, 1882*. Turčiansky sv. Martin: Matica slovenská.
- Kolektív autorov, 2014. *Ľudovít Štúr mojimi očami*. Trenčín: Verejná knižnica M. Rešetku. ISBN 978-80-85135-45-9.
- KOLLAI, István, 2013. *Rozštiepená minulosť. Kapitoly z histórie Slovákov a Maďarov*. Budapešť: Nadácia Terra Recognita. ISBN 978-963-89185-3-6.
- LORIŠ, Jan, 1953. *Mánesovy podobizny*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury , hudby a umění.
- Lubina 1392 – 1992, 1992. Lubina: Obecný úrad Lubina.
- MACKOVÁ, Olga, 1970. *Josef Mánes*. Praha: Odeon.
- MAŤOVČÍK, Augustín, 2014. *Ľudovít Štúr. Kalendárium života a diela 1815 – 1856*. Námestovo: Informačné centrum Námestovo, Martin: Slovenská národná knižnica. ISBN 978-80-968913-8-2.
- MEDVECKÝ, Gregor, 1967. *Trenčín v umení*. Trenčín: Trenčianske podniky.
- MOJDIS, Ján, 1997. Prvá práca o Ľudovítovi Štúrovi vo francúzštine od Heleny Turcevovej-Devečkovej. In: I. SEDLÁK. *Ľudovít Štúr v súradniciach*

minulosti a súčasnosti. Martin: Matica slovenská. s. 286 – 290. ISBN 80-7090-404-6.

ORMIS, Ján V., 1955. *Súčasníci o Ľudovítovi Štúrovi. Rozpomienky, zprávy a svedectvá*. Bratislava: Slovenské vydavateľstvo krásnej literatúry.

PAUER, Marián, 1980. *Trenčianske noviny. Náčrt vývoja Trenčianskej periodickej tlače so zameraním na týždenníky*. Trenčín: Trenčianske noviny.

PAULINY-TÓTH, Viliam, 1919. *Tri dni zo Štúrovho života. Rozprávka*. Pacov: Přemysl Plaček.

RAPANT, Daniel, 1963: *Slovenské povstanie roku 1848 – 49. Dejiny a dokumenty. Diel štvrtý – časť 1. Letná výprava*. Bratislava: SAV.

RAPANT, Daniel, 1961. *Slovenské povstanie roku 1848 – 49. Dejiny a dokumenty. Diel štvrtý – časť 3. Letná výprava*. Bratislava: SAV.

ROSENBAUM, Karol, 1960. *Listy Ľudovíta Štúra III. Dodatky*. Bratislava: SAV.

Slovenské povstanie 1848 -1849. Súbor 15 pohľadníc, 1968. Bratislava: Vydavateľstvo politickej literatúry.

Slovenský biografický slovník (od roku 833 do roku 1990). V. zväzok R-Š, 1992. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-216-7.

STRIEŽENEC, Marián, 2010. *Čiernobiely svet. Black & White World*. Trenčín: MS-Design pre Trenčiansky samosprávny kraj. ISBN 978-80-89378-13-5.

ŠIŠMIŠ, Milan a Elena BEŠTOVÁ a Oľga KVASNICOVÁ, 2007. *Uhrovec*. Uhrovec: Obec Uhrovec. ISBN 978-80-969668-1-3.

ŠIŠMIŠ, Milan, 1996. Vzťah Michala Rešetku k Ľudovítovi Štúrovi. In: DOMOVÁ, M. ed. *Michal Rešetka katolícky kňaz, národný dejateľ, literát a publicista, ľudovýchovný pracovník. 200. výročie narodenia. Spomienkové podujatie v Hornej Súči 24. – 25. septembra 1994*. Martin: Matica slovenská. s. 27–30. ISBN 80-7090-364-3.

ŠIŠMIŠ, Milan, 1993. *Trenčín. Vlastivedná monografia 1*. Bratislava: Alfa pre Mestský úrad Trenčín. ISBN 80-05-01114-8.

ŠTÚR, Ľudovít, 1995. Slovania, bratia! Výber z tvorby. In: *Slovania, bratia! slovenská romantická literatúra. Slovenská romantická próza*. Rohovce: Interpopulart Slovakia. ISBN 80-88834-33-3.

VICELOVÁ, Eva, 2005. *Ľudovít Štúr a Štúrovci v bibliografii so zameraním na okolie Uhrovca*. Tribečská knižnica v Topoľčanoch.

ŽUDEL, Juraj, 1984. *Stolice na Slovensku*. Bratislava: Obzor.

200 ROKOV PO ŠTÚROVI – PREHLIADKA TRENČÍNA

Štúrovo námestie v Trenčíne – pravdepodobné miesto vystúpenia Ľudovíta Štúra.

ŠTÚROVO NÁMESTIE

V poslednej časti revolúcie v r. 1848–1849 Štúr, Hurban a Hodža vystupovali ako agitátori pre národno-buditeľské myšlienky. Svoju okružnú cestu po slovenských stolicích začali spolu, časom sa však rozdelili. V auguste a septembri 1849 Štúr s Hurbanom pracovali aj v Trenčianskej stolici.

Juhozápadná časť Štúrovho námestia z mestskej veže okolo roku 1904.
Zdroj: HANUŠIN, Ján, 2013. *Trenčín na starých pohľadoch.*

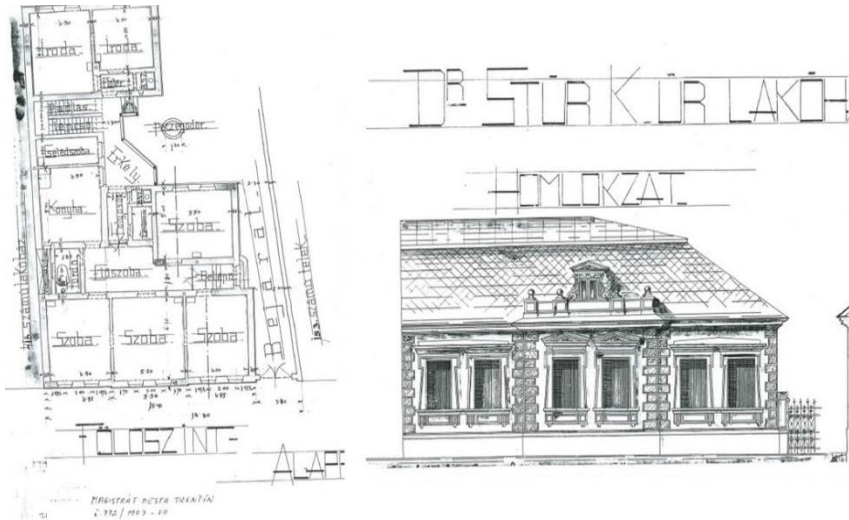
Pre Hurbanovo ochorenie po vystúpení v Čachticiach, sa Štúr so spolupracovníkom Bórikom vracia do Zemianskeho Podhradia, odkiaľ obaja podniknú cestu do Bánoviec nad Bebravou, Uhrovca a Trenčína, kde vystúpia so svojou rečou k ľudu za Slovenskú korunnú krajinu. Je pravdepodobné, že vystupovali priamo na dnešnom Štúrovom námestí, vtedajšom Obilnom námestí. Predpokladáme, že to bolo práve tu, pretože na tomto námestí boli vtedy sústredené krčmy, jedálne a hostince a zdržovalo sa tu ako na tržnom mieste veľa ľudí. Takisto išlo o činnosť, ktorú vrchnosť mesta neschvaľovala, preto je pravdepodobné, že buričské myšlienky štúrovci nepredniesli v Trenčíne na hlavnom námestí (dnešné Mierové), kde vedenie mesta bývalo. Pozvánku na zhromaždenie posielajú Štúr s Bórikom 16. septembra 1849 aj katolíckemu farárovi, ich sympatizantovi Michalovi Rešetkovi, po ktorom bola pomenovaná trenčianska knižnica.

DOM KAROLA ŠTÚRA

Na dnešnej ulici Kniežaťa Pribinu, vtedajšej Váhovej ulici, naľavo od Štatistického úradu, stál dom JUDr. Karola Štúra, synovca Ľudovíta Štúra, ktorý bol vážnym občanom Trenčína. Karol Štúr bol aj majiteľom Trenčianskych novín, ktoré prvýkrát vyšli r. 1918 pod názvom Trenčanské noviny. Prispievali do nich básňami aj autori píšuci vo vlasteneckom duchu Vladimír Roy, básnik, prekladateľ a vnuk Jozefa Miloslava Hurbana, aj Ľudmila Podjavorinská.

Dom Karola Štúra na Váhovej ulici, dnešnej Ul. Kniežaťa Pribinu. Zdroj: fotoarchív Trenčianskeho múzea.

Dokumentácia v maďarskom jazyku z architektonického návrhu domu Karola Štúra. Zdroj: Štátny archív v Bratislave – pobočka Trenčín (ŠA BA – pobočka Trenčín)

EVANJELICKÁ ŠKOLA

Ulica, na ktorej stála kedysi evanjelická škola, kde učil Štúrov otec, sa dnes nazýva Hviezdoslavova. Kedysi sa nazývala Stara Ulicza, neskôr v čase Štúrovho detstva niesla názov Via publica alebo Platea publica, teda Verejná ulica. Vtedy mala typický predmestský, vidiecky ráz, s prízemnými hlinenými či drevenými domami so záhradami. Budova školy bola na mieste dnešného Posádkového klubu (ODA). V rokoch 1802 – 1803 tu študoval a v rokoch 1809 – 1813 vyučoval Samuel Štúr, Ľudovítov otec. Keď sa v r. 1809 uvoľnilo na škole miesto učiteľa, zaujal ho na pozvanie trenčianskej ev. cirkvi mladý 20-ročný Samuel Štúr.

Evanjelická škola v Trenčíne. Stav v prvej polovici 20. storočia. Zdroj: ŠIŠMIŠ, Milan, 1993. Trenčín. Vlastivedná monografia 1.

Pre nedostatok finančných prostriedkov vyššie triedy latinčiny po roku 1848, počas revolučných rokov, zanikli a v činnosti pokračovala už iba ľudová škola, na ktorej sa až do jej zániku v r. 1913 ako na jedinej škole v Trenčíne vyučovali všetky predmety v slovenskom jazyku.

So študentmi sa pozeráme na pamätné tabule, ktoré upozorňujú na miesto, kde kedysi stála evanjelická škola v Trenčíne, na ktorej študoval a neskôr učil otec L. Štúra.

Zastavenie, poukazujúce na predmestskú časť Humná, zakreslenú v mape Druhého vojenského mapovania Habsburskej monarchie (1806–1869).

SUBURBIO (PREDMESTIE) a HUMNÁ

Rodný Michalcovský dom, kde bývala Štúrova matka Anna, sa nachádzal v predmestskej časti Suburbio (Predmestie), presnejšie pravdepodobne niekde oproti evanjelickej škole, podľa parcely v katastrálnej mape Trenčína z r. 1883, ktorú vlastnil v tej dobe už jej najmladší brat Ján Michalec živiaci sa krajičrstvom.

Výrez z katastrálnej mapy Trenčína z roku 1883. Zdroj: ŠA BA – pobočka Trenčín

Prvým písomne doloženým Štúrom v Trenčíne bol Benedikt Štúr, ktorý býval v predmestskej časti Humná v oblasti bývalej sedrie, čo je starším názvom krajského súdu. Teda rodný Štúrovský dom, kde býval ešte dedo Ľudovíta Štúra, možno lokalizovať do oblasti v okolí dnešného Krajského súdu na Námestí sv. Anny.

EVANJELICKÝ CINTORÍN

Na tomto mieste sme svedkami, čo z materiálneho sveta zostane po človeku 200 rokov po tom, čo žil. Rovnako na predchádzajúcich zastávkach v meste sme si mohli všimnúť, ako sa materiálny svet okolo nás môže rýchlo meniť. Aby sme však mali predstavu, ešte sto rokov po narodení Ľudovíta Štúra sa svet bežného obyvateľa dnešného Slovenska v jeho hmotnej kultúre nezmenil. V okolí Trenčína na začiatku 20. stor. ešte stále nebola v mestách riadna kanalizácia, v meste sa choval dobytok, ktorý sa hnal cez mesto na paše za jeho hradby. Nebolo však už feudálne poddanstvo a na kultúrnu slobodu, o ktorú sa snažil Ľudovít Štúr, sa muselo ešte chvíľu počkať, kým vznikla 1. Československá republika.

Trenčín, 20. storočie.

Zdroj: STRIEŽENEC, Marián, 2010. *Čiernobiely svet. Black & White World*.

Typická ukážka ľudovej architektúry trenčianskeho regiónu. Dom v Trenčianskych Biskupiciach. Stav z roku 1931. Zdroj: ŠÍŠMIŠ, Milan, 1993. *Trenčín. Vlastivedná monografia 1*.

Zastavenie na evanjelickom cintoríne v Trenčíne, kde sa nachádzajú hroby Štúrovej matky a blízkych členov rodiny Ľ. Štúra.

Hrob Anny Štúrovej – matky Ľ. Štúra na evanjelickom cintoríne v Trenčíne, obnovený v roku 2015.

PRÍLOHA

Reč Ľudovíta Štúra, ktorú predniesol 8. septembra 1849 v Zay Uhrovci, 10. 9. 1849 v Bánovciach, 19. 9. 1849 v Trenčíne, ako aj inde v Nitrianskej stolici

Ľudovít Štúr píše 4. októbra 1849 vo Viedni v nemčine list cisárskemu komisárovi Uhorska K. Geringerovi na svoju obhajobu, že poburoval ľud proti šľachte a ako dôkaz prikladá osnovu svojej agitačnej reči.

Odpis (Štúr) v Hurbanovej (Pražákovskej) pozostalosti v M. S., VI. 53. – Na konci Hurbanova poznámka: *Viz. k prílohe tomuto moje svedoctva, potvrdenie zo dna Vieden 4. okt. 1849. J. Hurban.*

Zdroj: RAPANT Daniel, 1961. Slovenské povstanie roku 1848–49. Dejiny a dokumenty. Diel štvrtý – časť 3. Letná výprava. Bratislava: SAV, s. 98–103.

Autorský preklad: Daniel Kováčik

Spoluobčania a krajanovia! Slováci, náš drahý ľud! Po dlhom čase, po dlhých bojoch a mnohých snaženiach, po mnohých prežitých prikoriach konečne prichádzam medzi Vás, moji drahí krajanovia¹, aby som k Vám prehovoril, aby som Vám predstavil obraz minulosti a budúcnosti. Prichádzam k Vám s radostným, no i krvácajúcim srdcom: s radostným, pretože som medzi Vami prežil svoje chlapčenské roky a teraz po ustátych nebezpečiach Vás znovu zhladávam; s krvácajúcim, pretože ste sa boli primkli k inej zástave ako my ostatní, a síce k zástave, ktorá Vás zvedla až k priepasti, a ktorú ste nasledovali iba ako zvedení, ako zaslepení. A toto Vás aj ospravedlňuje a mňa privádza k zmiereniu s Vami; totiž to, že všetko, čomu ste verili a čo ste konali, verili a konali ste iba ako zaslepenec, ako človek zvedený: a čo len všetko Vám nebolo ľ živo nakriatnuté, čo všetko vám nenarozprávali? Nasledovali ste Košutovu zástavu, očakávali ste svoju spásu od Košuta, lebo vám navraveli, že on má byť tým darcom Vám udelených slobôd, on bude záchrancom a zakladateľom akejsi pre Vás utešujúcej, peknej budúcnosti. Avšak, moji milovaní, ako len podlo ste boli pomýlení, ako žalostne oklamaní! Nie

---

¹ Rečník sa narodil v obci Zay Uhrovec.

z Košutových rúk dostali ste slobody, nie, nie, moji milí, veď ako by aj mohla súkromná osoba, advokát, k tomu prísť, aby takéto dobrodenia činila; a aj za predpokladu, že by sa predsa našla taká osoba, bola by vari schopná udelené slobody aj chrániť, udržať? Takáto moc prináleží do kruhu kohosi iného, a ním Košut veru nie je! Nie je ani tým, od koho ste prijali Vaše slobody, pretože na tom pracovali mnohí, i ja som prispel svojou troškou do mlyna; na tom pracoval Duch doby, a všetky Vami dosiaľ nadobudnuté slobody potvrdil napokon náš najmilostivejší vládca, náš cisár. To on rozpoznal potrebu týchto slobôd, on sa nad svojimi národmi a menovite našim úbohým ľudom zmiloval, potvrdil Vám udelené slobody, on je vašim dobrodincom, lebo len a výlučne jemu sa za ne môžete poďakovať. A nielenže Vám ich dal, on ich aj uchová a ochráni; má vari niekto iný okrem neho moc učiniť tak? Predsa však podliaci a zlomyseľníci tvrdia, že Vám prijaté slobody vraj chce vziať a že iného dôvodu niet, ak cisárske vojsko pochoduje do krajiny, ako olúpiť Vás o ne. Tak tvrdia podliaci, vy ale neverte týmto mizerným rečiam, ktoré slúžia len tomu, aby Vás priviedli k povstaniu proti Vášmu právoplatnému vladárovi a skrze to zvrhli do skazy. Je vari možné, že darca berie späť, čo dáva; je vari možné, aby cisárske slovo nebolo ním samým posvätné ctené? Opakovane uisťuje Jeho Výsosť svoje poddané národy, že im prepožičané slobody budú neporušene zachované, a cisárske slovo je sväté; vojská ale, ktoré tiahnu do našej krajiny, neprichádzajú za žiadnym iným účelom, ako pokoriť tých, čo sa vzbúrili proti cisárskemu majestátu, tých, čo chceli rozvrátiť našu veľkú monarchiu, poraziť, tých, ktorí nijaký zákon, nijaký poriadok nemajú v úcte, naučiť mravom, tých, čo potláčali a zotročovali iných, si podrobiť. Preto je cisárske vojsko tu, a pozrite, ako jeho vlajky víťazne v kraji vlajú, lebo s Nimi tiahne právo, sloboda, poriadok, vytúžený mier.

Pekné to slobody ste dostali od Košuta! Vyrzil peňazí v miliónoch a priviedol tým stotisíce ľudí do nešťastia; všade vynucoval si mužstvo, Vašich synov, Vašich bratov, násilím; na znak jeho slobody dal všade, po celom Slovensku, v každej osade a obci postaviť šibenice a na týchto mnohých z našich bratov, tých najstatočnejších, ktorí sa prihovárali za právo pre náš úbohý ľud, obesil; spustošil ohňom a mečom celé kraje, tisíce nevinných obetí zamordoval: toto, toto sú Košutove slobody, toto sú jeho dobrodenia venované krajine!

Hovoril som Vám o udelených slobodách. V tento čas sa vôbec veľa ho-

vorilo o slobode a košutovskí zvestovatelia slobody Vám povedali, že pod slobodou treba rozumieť, že každému jednému prináleží konať tak, ako si zmyslí. V tomto mene Vám sľúbili všetko, len aby Vás dostali na svoju stranu, ale moji milovaní, v tom sloboda nespočíva. Chceme Vám vysvetliť slobodu a povedať Vám, aké sú to slobody, čo Vám boli udelené. Nie v tom spočíva sloboda, že každý robí, čo sa mu zapáči, veď mi len povedzte, boli by ste si vari pri takejto slobode čo i len jediný deň istí svojim životom, svojim majetkom a vlastníctvom? Nepodľahol by tak snáď slabší silnejšiemu, menšiny početne prevažujúcim a nezvrhla by sa takáto takzvaná sloboda čoskoro v lúpež, vraždu a drancovanie? Bolo by sa bývalo takto stalo s Vaším životom a Vaším majetkom, a tak vidíte, že táto sloboda je slobodou zbojníkov a vražedníkov. Slobode treba rozumieť správne, a spočíva v tom, aby každý jeden mohol rozvíjať seba a svoje schopnosti a mohol nadobudnúť to, čo si svojimi schopnosťami, šikovnosťou, svojimi znalosťami zaslúži.

Takáto sloboda predtým v maďarskom režime nejestvovala, my ju však predsa už máme, a síce priamo z rúk cisára, bola nám udelená skrze všetkým rakúskym národom danú Ústavu, a tak je dnes každý, hoc aj z toho najnižšieho stavu, ak len náležité vedomosti a schopnosti preukáže a cisárovi verný zostane, oprávnený aj k najvyšším úradom v ríši. A toto slovo sa už aj stalo skutkom, keďže vo vysokej rade cisára sedí aj muž meštianskeho pôvodu, muž vysokej múdrosti, minister Bach. Nemáte teda dostatočnú príčinu dôverovať cisárovým slovám? Sloboda spočíva ďalej v rovnom postavení každého pred zákonom a súdom. Existovala už aj skôr v iných rakúskych krajinách, avšak u nás pod maďarským režimom jej nebolo; veď viete, že krajské zákony samotné uprednostňovali urodzeného pred neurodzeným, ak obaja stáli pred súdom. Zrušený je teraz tento rozdiel pred súdom, a táto panská sloboda teraz patrí nám všetkým vďaka všeobecnej Ústave rakúskych národov. Prijali sme ju z rúk cisára. Následne sa priznáva právo každému, kto ho skutočne má; nie podľa pôvodu, nie podľa darov, ako to tu a tam u nás predtým zvyklo bývať, bude odteraz udeľované právo, ale podľa spravodlivého zákona. Nemáte teda azda príčinu tešiť sa na lepšiu budúcnosť? A napokon spočíva sloboda vo voľnom vlastníctve, pokojnom užívaní a nerušenom disponovaní svojim majetkom. Doteraz ste ale, krajanovia, veruže neboli slobodnými vlastníckymi Vašich pozemkov, pretože ste museli na nich robotovať, odvádzať desiatok a koniec koncov boli ste napokon vo Vašich veci

sa týkajúcich procesov odkázaní na panské súdne dvory. Zrušené sú tieto pomery odteraz navždy, ste oslobodení od roboty a od desiatku z urbárnych pozemkov, nepatríte viac pod súdnu právomoc panských stolíc, ste odteraz slobodnými vlastníkmi a občanmi vlasti. Dosiahli ste teda toho, po čom ste najväčšmi túžili, dosiahli ste účel svojich prianí, Vášho dlhého tichého snaženia!

Nechápte ma však zle. Hovoril som o urbárnych pozemkoch, nie však o kúrijných a tzv. extirpaturistických, na ktoré sa vzťahujú staré zákony. Keďže ste ale teraz už vo voľnom vlastníctve a užívaní Vášho majetku, musíte ponechať aj ostatným slobodné a nerušené vlastníctvo a užívanie ich majetku, pretože akonáhle by ste rúhačsky siahli na čosi cudzie, takisto by sa aj Vám stalo a tak by ste prišli o svoju najkrajšiu slobodu. Takto by vzniklo už spomenuté lúpenie a pľundrovanie a istoty by nebolo kde hľadať. Stráňte sa preto poškodzovania cudzieho majetku a chvejte sa už i len pri pomyslení naň, pretože inak padnete za obeť plnej prísnosti zákona. Čo teda patrí šľachticovi, je jeho; jeho sú zámky, domy, polia, lúky, lesy a nech sa nikto neopováži rúhavo na to siahat'; čo patrí mešťanovi, je tiež jeho, rovnako ako to, čo náleží ľudu a židovi. Vlastníctvo jednotlivca je treba posvätné uctievať, a len tak bude jestvovať pravá sloboda.

A toto všetko, čo som Vám vypočítal, znásobil spravodlivý cisár ešte jednou veľkou, nám najcennejšou slobodou, oslobodením nášho národa od nenávideného maďarizmu, pretože sa nevyslovil iba za zrovnoprávnenie všetkých jednotlivcov, ale aj celých národov. Viete predsa, drahí krajanovia, ako veľmi sme boli utláčani Maďarmi, rebelmi; viete, že naša reč bola vypudená zo zasadaní výborov, zo súdnych stolíc; viete, že ste si museli za drahý peniaz nechať zhotovovať maďarské prosbopisy na všetkých inštanciách a nič z toho nerozumeli; viete, že maďarčina bola násilne zavedená na naše školy, vyššie i nižšie a slovenské deti boli odsúdené na bohapusté papagájovanie maďarských slov: viete, že ešte aj v slovenských, s Maďarskom len hraničiacich krajoch sa naša reč potláčala a bohoslužba sa zmenila na tragédiu. Zbožnosť, to je jediný poklad nášho ľudu, ktorý treba chrániť, no i tento poklad bol obetovaný maďarskej reči, a Slovák je vo vlastnej krajine ponižovaný, vysmievaný a odsúdený k hlúposti jeho nepriateľmi, rebelmi. Ale spod tohto neznesiteľného jarma nás spravodlivý cisár oslobodil a vďaka tomu to bude inak, Slovák bude vo svojej krajine Slovákom. Všade tam, kde slovenský ľud žije, taká je vôľa cisárova, ako aj zmysel cisárskym komisárom odovzda-

ných inštrukcií, má byť všetko prejednané v reči slovenskej: vo výboroch, na súdnych pojednaniach, prosbopisy majú byť podané slaviansky, aj ich schválenie má byť napísané slaviansky, listy obciam musia byť podané v tomto jazyku a taktiež kázať a vyučovať v kostoloch a školách možno len slaviansky². Tak znejú najvyššie nariadenia, a čo Vám raz cisár dal, nemôže Vám predsa žiaden úradník odprieť.

Všetko toto ste dostali od cisára. Keď sme videli, že tam, kde je cisár, tróni aj vysoká múdrosť, udeľovaná odtiaľ národom, pridali sme sa slobodne a radostne k jeho zástavám a bojujeme už takmer rok pod nimi. Mali by ste tiež, naplnení hlbokou vďakou, po tom, čo ste spoznali, že Vás zlovoľne zvedli, urobiť tak, dobrovoľne a radostne bojovať a zomierať pre Vášho cisára, a s týmto pocitom, s týmto predsavzatím sa s nami objasť. Ak chcete tak urobiť, poskytnite dobrovoľne a radostne Vašich mladých, silných synov našim jednotkám, v ktorých slúžia sami Vaši bratia, a keď príde čas a budú sa žiadať regrúti, dajte ich ochotne. Že bol Váš život, Váš majetok zachovaný, komuže sa máte poďakovať? Armáde! Vojak stál na strážii pre Vaše bezpečie a bude stáť aj naďalej, takže sami sebe ste dlžní vojakov.

Nuž a ešte jedno slovo. Podliaci Vám stále našepkávajú a púšťajú do obehu fámy, že vraj rebeli sú ešte vždy pri sile, že ohrozujú cisárskych, že Turci a Angličania im tiahnu na pomoc atď. Neverte týmto trápnyim rečiam a nenechajte sa ešte i teraz zaslepiť. Celá rebelská armáda je rozprášená, zložila zbrane a jedine Komárno sa ešte drží; už o pár dní budete však počuť, že aj Komárno sa vzdalo. Čo sa ale týka Turkov, Angličanov a Francúzov, verte, že Angličania a Francúzi sú priatelia našej vlády, a ak by im napadlo čosi nepriateľské, Rakúsko so svojimi spojencami sa o nich už postará a zostane stáť pevne ako ten mocný hrad tam hore na skale.

Nuž teda všetko dobré! Poslúchajte s radostou cisára a v jeho mene vystupujúcich úradníkov, dávajte ochotne, čo cisár bude požadovať, pretože nepožaduje nič neprávom. A teraz Hurá! tomu, na ktorom spočívajú naše nádeje, na ktorom spočívá naša budúcnosť, nášmu mladému cisárovi Franzovi Jozefovi I. hurá! pokoriteľovi maďarských rebelov, poľnému

---

² Nemecký výraz „slawisch“ v origináli textu nemožno preložiť vyslovene ako „slovenský“ („slowakisch“). Úzus ponúka pri tomto krajne nejasnom termíne niekoľko historicky ustálených alternatív: slavianský, slovanský, slávsky, sloviensky a pod. Vybrali sme si prvú z nich.

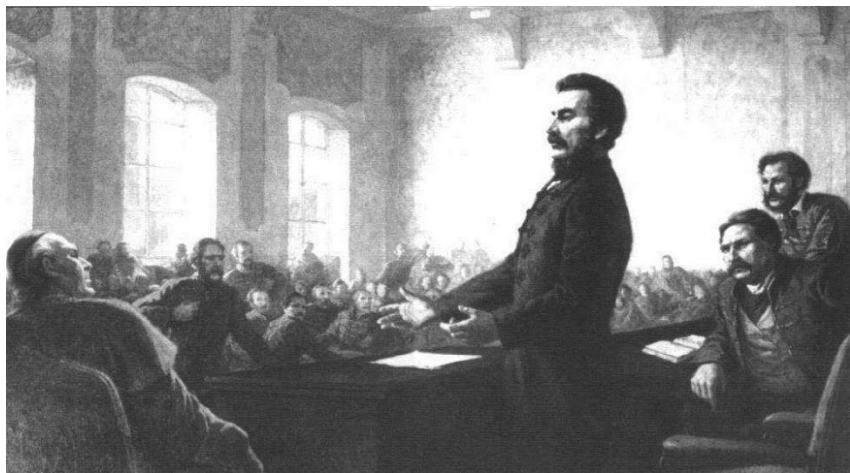
dôstojníkovi a vrchnému veliteľovi armády Haynauovi, hurá nášmu vernému slavianskemu ľudu.

Toto je moja pravá reč. Onú mne podsunutú a zaslanú grófovi Forgáčovi vyhlasujem týmto za biedne, úbohé, poľutovaniahodné očierňovanie. V Uhrovci, pred ľuďmi, ktorých poznám, počuli moju reč: Karol Modrány, grófsky richtár, mnoho obyvateľov Uhrovca menovite aj remeselníci Holko, Šimko, Hnátek a ďalší. V Bánovciach: Karol Jehring, grófsky richtár, Andreas v. Ottlik, právnik, Georg von Ottlik, statkár, Samuel Žarnovický, evanjelický farár v Ozorovciach a konsenior, viacero žandárov vrátane Šafrata a ďalších. V Trenčíne: Eduard Seyffert, vrchný veliteľ trenčianskeho žandárstva, okrem toho mnohí mne neznámi žandári a vojaci, Anton Urbánek, katolícky farár zo Sedleca, Michael Vallner, piarista, pani manželka majora Lipka, Chrástek, klerik, Štefan Závodník, katolícky farár z Veľkej Diviny, Ján Ondrišík, katolícky kaplán, Pavol Čendekovič, evanjelický farár vo Veľkých Stankovciach.

Čo sa týka v Bánovciach povaleného stípu, tento stíp hanby, košutovské stanné právo, som nechal zvaliť podľa postupov kolonela Götza, s ktorým som sa zúčastnil zimného ťaženia.

Viedeň, 4. októbra 1849

Ľudovít Štúr mp.³

Ľudovít Štúr na uhorskom sneme. Zdroj: www.stur.sk.

---

³ manu propria – vlastnou rukou

200 rokov po Štúrovi

Bulletin zážitkovo-náučných aktivít
trenčianskej knižnice realizovaných s finančnou
podporou MK SR v rámci Roku Ľudovíta Štúra

**Vychádza s finančnou podporou
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.**

© Texty

Sylvia Fabová, Lenka Mikušíková, Zuzana Mišáková,
Andrea Smolková, Daniel Kováčik

© Fotografie

Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne

Zodpovedná redaktorka: Ing. Gabriela Krokvičková

Grafická úprava a tlač: J+K s.r.o., Nemšová

Vydala Verejná knižnica Michala Rešetku v Trenčíne
pri príležitosti 200. výročia narodenia Ľudovíta Štúra.

Prvé vydanie

2015

Neprešlo jazykovou korektúrou.

www.vkmr.sk

ISBN 978-80-85135-49-7